

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET
VOOR HERSTRUCTURERING
AAN DE GAICKINGALAAAN TE ZUIDHORN

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET VOOR HERSTRUCTURERING
AAN DE GAICKINGALAAN TE ZUIDHORN

Concept

Gebruik en overname van gegevens
alleen toegestaan met volledige bronvermelding:

*Buro Bakker (2014);
Toetsing Flora- en faunawet voor herstructurering aan de Gaickingalaan te Zuidhorn
Buro Bakker adviesburo voor ecologie BV te Assen,
in opdracht van Rho adviseurs voor leefruimte.*

in opdracht van:

RHO ADVISEURS VOOR LEEFRUIMTE

contactpersoon:

DHR. T. HOEKSTRA

uitgevoerd door:

BURO BAKKER ADVIESBURO VOOR ECOLOGIE BV
Weiersloop 9 Postbus 10034 9400 CA Assen - tel. 0592-313389 - info@burobakker.nl

Projectleiding:
Ir. M.S. Van Kerkevoorde

Veldwerk & rapportage:
Ing. R. Zwerver

Inhoud

1	INLEIDING.....	1
1.1	AANLEIDING EN DOEL.....	1
1.2	WETTELIJK KADER	1
1.3	METHODE.....	1
1.4	PLANGEBIED	1
1.5	VOORGENOMEN ONTWIKKELING	2
2	FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG....	3
2.1	FLORA.....	3
2.2	VOGELS	3
2.3	VLEERMUIZEN.....	4
2.4	GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN	5
2.5	REPTIELEN EN AMFIBIEËN	5
2.6	VISSEN.....	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
2.7	ONGEWERVELDEN	5
2.8	LICHT BESCHERMDE SOORTEN.....	6
3	CONCLUSIES.....	7
3.1	SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN	7
3.2	SAMENVATTING VERVOLG	7
4	BRONNEN	8
	BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET	1
	Toetsingskader Flora- en faunawet.....	2

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL

In de gemeente Zuidhorn wordt gewerkt aan een voorontwerp bestemmingsplan voor de herstructurering van de Gaickingalaan te Zuidhorn. Een aantal verouderde complexen wordt vervangen door nieuwbouw.

Effecten op beschermde flora en fauna als gevolg van de gewenste ontwikkeling, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Buro Bakker is gevraagd om middels een verkennende toetsing (quicksan) eventueel aanwezige beschermde flora en fauna in beeld te brengen en de effecten van de gewenste ontwikkeling op deze soorten te beoordelen.

Met de quickscan wordt eenduidig in beeld gebracht of en welke beschermde soorten in het plangebied aanwezig kunnen zijn. Indien de gewenste ontwikkeling kan leiden tot negatieve effecten voor deze soorten, leidt de quickscan tot aanbevelingen voor vervolgstappen. Het uiteindelijke doel is het afstemmen van de ontwikkeling op de aanwezigheid van beschermde soorten, zodat gewerkt wordt binnen de kaders van de Flora- en faunawet.

1.2 WETTELIJK KADER

De Nederlandse natuurwetgeving is gebaseerd op de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. De soortbescherming is hierbij uitgewerkt in de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt een aantal veelal zeldzame of kwetsbare planten- en diersoorten. Relevant zijn in het kader van deze quickscan vooral de bepalingen die van toepassing zijn op ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. De Flora- en faunawet is overal in Nederland van toepassing, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten.

Er worden in de Flora- en faunawet drie verschillende beschermingsniveaus gehanteerd: een lichte, een matige en een zware bescherming. Voor soorten met een lichte bescherming geldt een algehele vrijstelling van de verbodsbepalingen. Bij matig en zwaar beschermde soorten zijn mitigerende maatregelen van toepassing als effecten van de gewenste ontwikkeling niet uitgesloten kunnen worden. Dit betekent dat ontwerp, planning en/of uitvoering afgestemd moeten worden op de beschermde soorten, zodanig dat de functionaliteit van de verblijfplaats van deze soorten behouden blijft. Een ontheffingsprocedure treedt in werking als mitigatie niet mogelijk is.

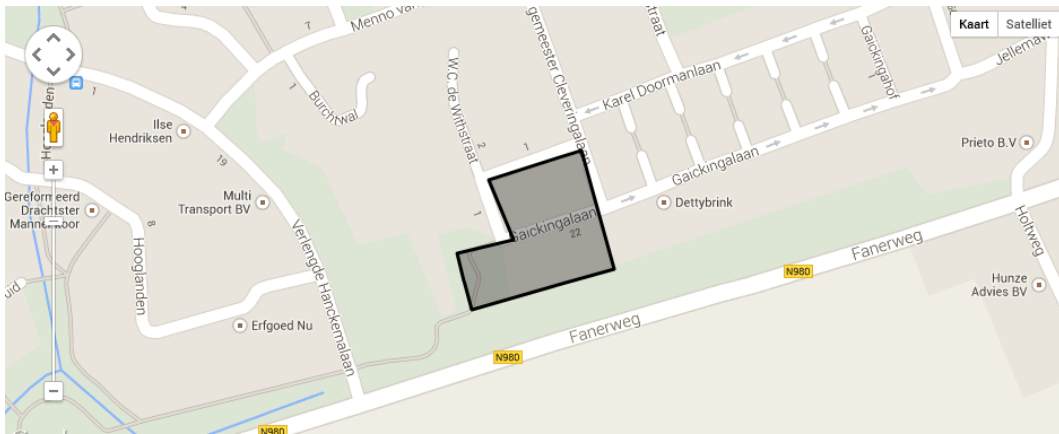
Een toelichting op de Flora- en faunawet staat in Bijlage I.

1.3 METHODE

Voor de beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten zijn de meest actuele en relevante bronnen geraadpleegd (zie bronnen achter in dit rapport). Op 18-6-1014 is een ecologische verkenning in het gebied uitgevoerd. Daarbij is gelet op de aanwezigheid van beschermde flora en fauna. Daarnaast zijn inschattingen gemaakt van het (mogelijke) voorkomen van beschermde soorten op basis van terreinkenmerken.

1.4 PLANGEBIED

Het onderzoeksgebied bevindt zich in Zuidhorn in de Gemeente Zuidhorn dat is gelegen in de Provincie Groningen.

Figuur 1: De ligging van het plangebied aan de Gaickingalaan. (Bron: Google Earth Pro).

Het onderzoeksgebied bevindt zich in de bebouwde kom van Zuidhorn. Er is relatief veel grasland aanwezig op de locatie. Rondom de aanwezige kleine woningen zijn tuinen gelegen met opgaand groen. Binnen het onderzoeksgebied bevinden zich slechts enkele bomen.

Figuur 2: Impressie van het plangebied.

1.5 VOorgenomen Ontwikkeling

De 18 huidige bejaardenwoningen zullen worden gesloopt en er zullen 22 nieuwe woningen voor worden teruggeplaatst. Zowel de huidige gebouwen als het huidige groen (tuinen/gras) zullen daar voor worden verwijderd.

2 FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG

In de paragrafen 2.1 tot en met 2.7 wordt de (mogelijke) aanwezigheid van zwaar en matig zwaar beschermde flora en fauna besproken. De mogelijke aanwezigheid van deze soorten kan leiden tot de aanbeveling voor vervolgonderzoek of tot een mitigatieopgave. In paragraaf 2.8 wordt ingegaan op de aanwezigheid van licht beschermde soorten.

Tevens worden de effecten beoordeeld die de voorgenomen ontwikkeling heeft op beschermde flora en fauna.

2.1 FLORA

Voorkomen

Beschermde plantensoorten werden niet aangetroffen. In het onderzoeksgebied werden ondermeer Engels raaigras, Ruw beemdgras, Gestreepte Witbol, Ridderzuring en Harig wilgenroosje aangetroffen. De aanwezige vegetatie duidt op voedselrijke omstandigheden. Voor de meeste zeldzame en beschermde plantensoorten zijn dat geen ideale omstandigheden. Op basis van de quickscan en het aanwezige biotoop kan de aanwezigheid van zeldzame en beschermde plantensoorten worden uitgesloten.

Effecten en vervolg

Beschermde plantensoorten komen niet voor. Negatieve effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.2 VOGELS

Voorkomen

Er werden vrij veel huismussen aangetroffen in de gebied. Nestlocaties van Huismus zijn jaarrond beschermd onder de Flora- en faunawet. De aanwezige huismussen zijn enige tijd bestudeerd en bleken het plangebied vooral als foerageergebied te gebruiken. Er werd geen territoriaal gedrag vertoond door de aanwezige dieren. Dit vond wel plaats op de omliggende huizendaken waar dakpannen aanwezig waren. De woningen in het plangebied hebben een dakleerbedekking. Dit is niet bij uitstek geschikt als broedgelegenheid voor Huismussen. Op basis van het gedrag en de aard van de aanwezige daken kan de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van huismussen worden uitgesloten. Overige jaarrond beschermde vogelsoorten als Roek, uilen en roofvogels kunnen op voorhand worden uitgesloten. Daarvoor is het onderzoeksgebied ongeschikt.

Overige vogels die in het plangebied werden aangetroffen zijn Merel en Koolmees die waarschijnlijk ook broeden binnen het plangebied. Vanwege het beperkte aanbod van opgaand groen is er niet veel nestgelegenheid voor vogels in het onderzoeksgebied. Het aantal broedvogels is daardoor beperkt.

Effecten en vervolg

Jaarrond beschermde soorten

Nesten van Huismus en/of andere jaarrond beschermde vogels komen niet voor. Negatieve effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

Algemene broedvogels

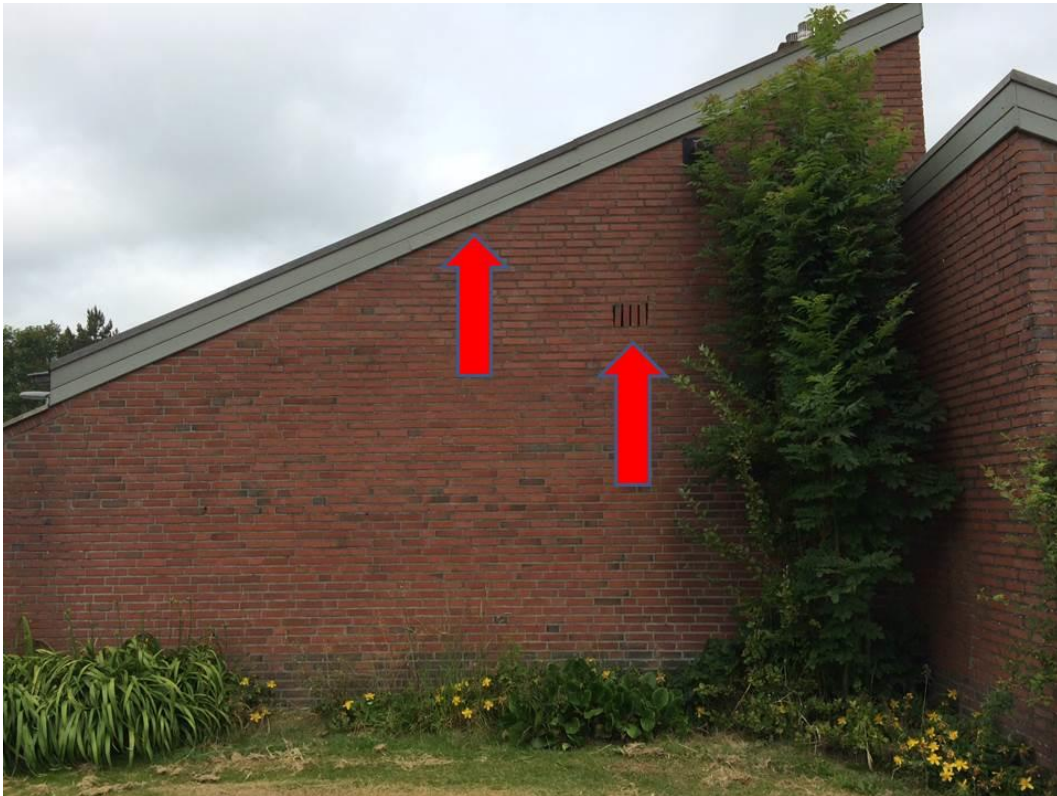
Werkzaamheden die uitgevoerd worden tijdens het broedseizoen kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van nesten. Dit betreft zowel de vogels die in het plangebied zelf broeden als de vogels die binnen de beïnvloedingsfeer van de werkzaamheden broeden. Dergelijke verstoring is niet toegestaan en hiervoor wordt bovendien geen ontheffing verleend.

De werkzaamheden dienen daarom in eerste instantie buiten het broedseizoen plaats te vinden. Het broedseizoen loopt globaal van half maart tot half juli. Bij het uitvoeren van werkzaamheden in het broedseizoen is van belang dat vogels ontmoedigd worden om in het gebied tot broeden te komen. Het plangebied dient hiervoor voorafgaand aan het broedseizoen onaantrekkelijk gemaakt te worden voor vogels, en gedurende het broedseizoen onaantrekkelijk gehouden worden door het wekelijks maaien van de vegetatie. Wanneer dit niet mogelijk is, moet het plangebied voorafgaand aan de werkzaamheden gecontroleerd worden op de aanwezigheid van nesten. Deze controle moet worden uitgevoerd door een vogelkundige. De kans bestaat dan dat het werk stilgelegd moet worden.

2.3 VLEERMUIZEN

Verblijfplaatsen

De aanwezige gebouwen bieden mogelijkheden voor vleermuizen. In de gebouwen zijn spouwmuren aanwezig. Dat is de favoriete verblijfplaats van verschillende soorten gebouw-bewonende soorten. De spouwmuren zijn toegankelijk via open stootvoegen en mogelijk via de gevelbetimmering. De aanwezigheid van verblijfplaatsen van zwaar beschermde vleermuizen kan op basis van deze quickscan niet worden uitgesloten.

Figuur 2: Een van de zijgevels. De rode pijlen geven mogelijke in- en uitvliegopeningen aan.

Belangrijke vliegroutes

Er zijn geen opgaande lijnvormige structuren aanwezig die als vliegroute dienst kunnen doen. Belangrijke vliegroutes zijn niet aanwezig.

Belangrijk foerageergebied

Als foerageergebied is het plangebied niet bijzonder interessant. Door de openheid en het gebrek aan opgaande vegetatie zal de insectenrijkdom laag zijn waardoor er voor vleermuizen niet veel te eten is.

Open water ontbreekt, de aanwezigheid van essentiële drinkwaterplek voor vleermuizen kan daardoor worden uitgesloten.

Effecten en vervolg

Op basis van deze quickscan kan de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen niet worden uitgesloten. Om de aanwezigheid vast te kunnen stellen is nader onderzoek nodig. Dit bestaat uit meerdere avond- of ochtendbezoeken met een batdetector in de periode van mei t/m september om het gedrag van vleermuizen vast te kunnen stellen.

2.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Voorkomen

Zwaar beschermde grondgebonden zoogdieren zoals Boomarter, Das of Waterspitsmuis kunnen worden uitgesloten. Er is voor deze soorten geen geschikt biotoop aanwezig. De Steenarter wordt regelmatig aangetroffen in dorpen en steden. Leegstaande gebouwen en schuren met weinig verstoring zijn binnen het plangebied niet aanwezig. De Steenarter kan derhalve worden uitgesloten.

Effecten en vervolg

Zwaar beschermde zoogdieren komen niet voor. Negatieve effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.5 REPTIELEN, AMFIBIEËN EN VISSEN

Voorkomen

Zwaar beschermde reptielen, amfibieën en vissen zoals Ringslang, Poelkikker en Bittervoorn komen niet voor. Er is voor deze dieren geen geschikt biotoop aanwezig.

Effecten en vervolg

Zwaar beschermde reptielen, amfibieën en vissen komen niet voor. Negatieve effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.6 ONGEWERVELDEN

Voorkomen

Zwaar beschermde ongewervelden kunnen op voorhand worden uitgesloten. Er is voor dergelijke soorten geen geschikt leefgebied aanwezig.

Effecten en vervolg

Zwaar beschermde ongewervelden komen niet voor. Negatieve effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.7 LICHT BESCHERMDE SOORTEN

Voorkomen

Naast de in dit hoofdstuk behandelde matig en zwaar beschermde soorten, zal ook een aantal licht beschermde soorten voorkomen. In tabel 1 is hiervan een overzicht opgenomen.

Tabel 1: Waargenomen en mogelijk aanwezige lichtbeschermde plant- en diersoorten

Soortgroep	Soort	Type waarneming
	Mol <i>Talpa europaea</i>	Waarschijnlijk aanwezig
	Egel <i>Erinaceus europeus</i>	Waarschijnlijk aanwezig
	Bosmuis <i>Apodemus sylvaticus</i>	Waarschijnlijk aanwezig
	Huisspitsmuis <i>Crocidura russula</i>	Waarschijnlijk aanwezig
	Veldmuis <i>Microtus arvalis</i>	Waarschijnlijk aanwezig
Amfibieën	Bruine kikker <i>Rana temporaria</i>	Waarschijnlijk aanwezig
	Gewone pad <i>Bufo bufo</i>	Waarschijnlijk aanwezig

Effecten en vervolg

De negatieve effecten op licht beschermde planten en dieren zullen niet leiden tot het vernietigen van hele populaties. Het betreft allemaal algemene soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Schade aan soorten waarvoor een vrijstelling geldt voor de Flora- en faunawet hoeft niet te worden gecompenseerd. Op deze soorten is de zorgplicht wel van kracht (artikel 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht bepaalt dat men wilde planten en dieren zo min mogelijk schade dient te berokkenen. Een veelgebruikte invulling van deze zorgplicht bestaat uit het ongeschikt maken van het plangebied voor dieren, door deze enkele dagen voorafgaand aan de werkzaamheden kort af te maaien. Dieren krijgen dan de tijd om het plangebied te verlaten en elders leefgebied te zoeken.

3 CONCLUSIES

3.1 SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN

Tabel 2 geeft een overzicht van de in het plangebied aanwezige of mogelijk aanwezige zwaar beschermde soorten.

Tabel 2: Overzicht van waargenomen of waarschijnlijk in het plangebied voorkomende zwaar of matig zwaar beschermde fauna.

Soortgroep	Soort	Functie	Beschermings-regime
Vogels	Alle broedvogels	nestlocaties	Zwaar beschermd
Zoogdieren	Vleermuizen	verblijfplaatsen	Zwaar beschermd

De overige in het plangebied gevonden en te verwachten soorten zijn licht beschermd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet hoeft voor deze soorten niet te worden aangevraagd. De algemene zorgplicht (zie Bijlage I) is dan wel van kracht.

3.2 SAMENVATTING VERVOLG

- Tijdens het broedseizoen (half maart t/m half juli) zijn in beperkte mate zwaar beschermde broedvogels aanwezig in de opgaande beplanting. Deze beplanting dient tijdens het broedseizoen ongemoeid te worden gelaten. Opgaande beplanting mag uitsluitend worden verwijderd voorafgaand of na afloop van het broedseizoen (zie §2.2).
- De aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen kan niet worden uitgesloten. Er bevinden zich in de gebouwen ruimtes die geschikt zijn als verblijfplaats van een aantal gebouw bewonende zwaar beschermde soorten. Aan de hand van nader onderzoek kan hier duidelijkheid over worden verkregen. Dit bestaat uit meerdere avondbezoeken met een batdetector in het zomerseizoen om het gedrag van vleermuizen vast te kunnen stellen.
- Voor het overige komt er een aantal licht beschermde soorten voor (zie §2.7). Voor deze soorten geldt op voorhand een vrijstelling.
- De algemene zorgplicht is van kracht (artikel 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht bepaalt dat men wilde planten en dieren zo min mogelijk schade dient te berokkenen. Dit wordt nader beschreven in §2.7.

4 BRONNEN

Flora

Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra en T. Westra, 1985-1994. Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties deel 1 - 5. KNNV Uitgeverij / IVN.

Vissen

Brouwer, T., B. Crombaghs, A. Dijkstra, A.J. Scheper en P.P. Schollema, 2008. Vissenatlas Groningen Drenthe. Verspreiding van zoetwatervissen in Groningen en Drenthe in de periode 1980 - 2007. Uitgeverij Profiel, Bedum.

www.piscaria.nl

Amfibieën en reptielen

Creemers, R.C.M. en J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie), 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse fauna 9. Nationaal natuurhistorisch museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

www.ravon.nl

Zoogdieren

Broekhuijsen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk en J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging.

Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co Uitgevers, Haarlem.

Lange, R., P. Twisk, A. van Winden en A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. KNNV Uitgeverij.

Vogels

Bijlsma, R.G., F. Hustings en C.J. Camphuysen, 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij / KNNV Uitgeverij, Haarlem / Utrecht.

DR-loket, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.

SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998 - 2000. Nederlandse fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Insecten

Bos, E., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Smaay en I. Wynhoff (De Vlinderstichting), 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (*Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea*). Nederlandse fauna 7. Nationaal Natuurhistorisch museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.

Nederlandse vereniging voor libellenstudie (2008). Brachytron 11(2) Themanummer: actualisatie atlas, NVL.

Overig

www.waarneming.nl

www.telmee.nl

Google Earth Pro., 2009. Tele Atlas.

Ministerie van EZ, 2013. Kaartenmachine beschermde natuurgebieden:

www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek.aspx

Ministerie van LNV, 2004. Besluit Rode Lijsten flora en fauna.

Ministerie van LNV, 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

Wetsartikelen

Door de in april 2002 in werking getreden Flora- en faunawet is de verplichting ontstaan om ruimtelijke plannen aan deze wet te toetsen. Het doel van de wet is om in het wild levende planten en dieren te beschermen. Voor dit project zijn de volgende artikelen van de wet relevant:

- Artikel 2 legt een zorgplicht op. Dat houdt in dat ingrepen zodanig worden uitgevoerd dat de beïnvloeding van de in het wild levende soorten planten en dieren minimaal is.
- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
- Artikel 9 verbiedt het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 10 verbiedt het verontrusten van beschermde dieren.
- Artikel 11 verbiedt het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten of holen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen.

Beschermingscategorieën

De Flora- en faunawet in samenhang met het Besluit en de Regeling beschermde dier- en plantensoorten biedt de mogelijkheid tot het verkrijgen van vrijstellingen en ontheffingen van die verboden, mits aan voorwaarden wordt voldaan. De volgende beschermingsregimes worden onderscheiden:

Licht beschermde soorten. Dit betreft een aantal beschermde, maar algemene soorten in Nederland, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt op voorhand een vrijstelling, mits bij ingrepen sprake is van de uitvoering van bepaalde werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Matig beschermde soorten. Dit betreft soorten waarvoor niet op voorhand vrijstelling of ontheffing wordt verleend. Voor deze soorten geldt een vrijstelling, als volgens een door de minister van LNV (thans EZ) goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Als niet volgens een gedragscode wordt gewerkt, zal voor deze soorten een ontheffing aangevraagd moeten worden. Deze ontheffing wordt verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten (de zogenaamde lichte toets).

Zwaar beschermde soorten. Dit zijn soorten die vermeld zijn in bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, alsmede soorten die voorkomen op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn, alsmede de van nature binnen de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Een ontheffing met betrekking tot deze soorten wordt verleend als wordt voldaan aan drie criteria: 1) er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten; 2) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang; 3) er is geen andere bevredigende oplossing. Aan de alle drie de criteria moet worden voldaan. Deze vormen gezamenlijk de zogenaamde uitgebreide toets.

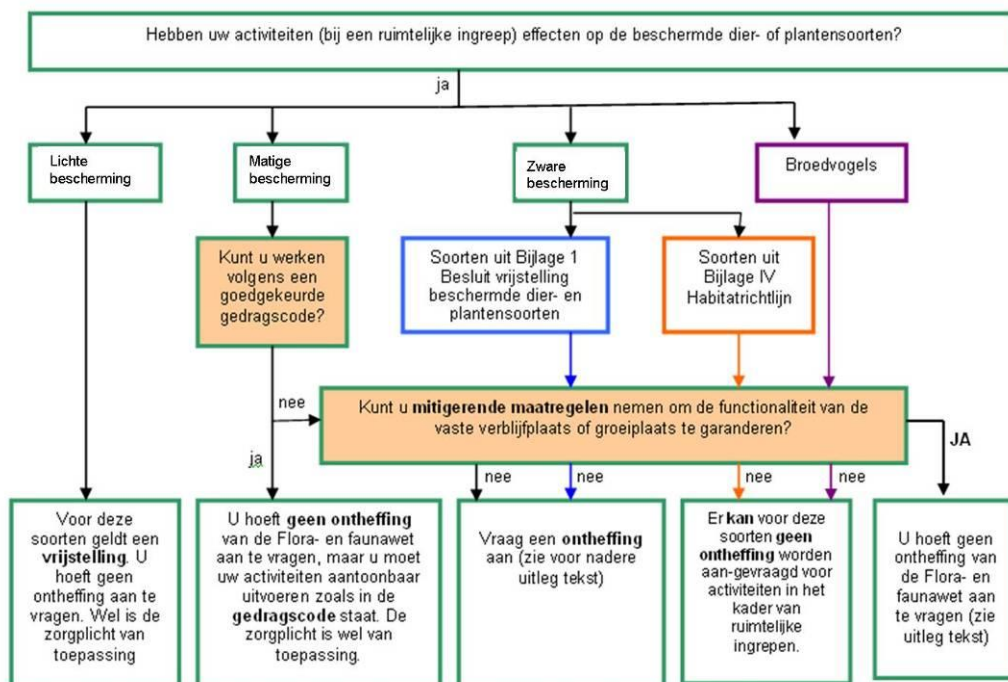
Broedvogels Voor vogels, evenals voor diersoorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bepaalde soorten die bij AMvB zijn aangewezen, geldt ingevolge de Flora- en faunawet het zwaardere beschermingsregime. Dit beschermingsregime is aan de orde bij de ontheffingverlening. Werkzaamheden waarbij nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen worden beschadigd, vernield, uitgehaald, weggenomen of verstoord, zijn op grond van artikel 11

van de Flora- en faunawet verboden. Voor veel vogels wordt aangenomen dat zij alleen tijdens het broedseizoen een nestplaats en/of een vaste rust- en verblijfplaats hebben en buiten deze periode niet. Om te voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met het verbod van artikel 11 van de Flora- en faunawet, dient in dat geval het broedseizoen te worden ontzien. Voor een kleine groep vogels geldt dat zij hun nestplaatsen en/of hun vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond in gebruik (kunnen) hebben. Deze plaatsen vallen dan ook jaarrond onder het beschermingsregime van artikel 11. De vogelsoorten waarvoor dit geldt, zijn door de Dienst Regelingen van het toenmalige Ministerie van LNV vermeld op de "Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep" van augustus 2009. Door het treffen van mitigerende maatregelen kan worden voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met de verbodsbepaling van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Indien aantasting of verstoring van de nestplaats of de vaste rust- en verblijfplaats niet te voorkomen is, dient een ontheffingsaanvraag te worden ingediend.

TOETSINGSKADER FLORA- EN FAUNAWET

Stroomschema

Op 26 augustus 2009 is door het toenmalige ministerie van LNV een aangepast beoordelingschema voor de ontheffingsplicht bij ruimtelijke ingrepen gepubliceerd (Ministerie van LNV, 2009). Centraal in deze beoordelingswijze staan de mitigerende maatregelen waarmee de functionele leefomgeving van beschermde planten en dieren behouden moet blijven. Pas als de effecten van de beoogde ruimtelijke ingrepen op beschermde soorten niet gemitigeerd kunnen worden, is er in het kader van de Flora- en faunawet sprake van een ontheffingsplicht. In het stroomschema in figuur A is de beoordelingswijze voor soorten met een verschillend beschermingsregime uitgewerkt.

Figuur A. Stroomschema van de werking van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen (op basis van: Ministerie van LNV, 2009).

Mitigatie als uitgangspunt

Als er bij de effectenbeoordeling van een activiteit is vastgesteld dat negatieve gevolgen op beschermde soorten kunnen optreden (dat wil zeggen: overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet), zijn vervolgstappen aan de orde. Met uitzondering van de licht beschermde soorten waarvoor een vrijstelling geldt, staat het treffen van mitigerende maatregelen hierbij steeds centraal. Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van negatieve gevolgen van een activiteit. Onder mitigatie valt bijvoorbeeld het aanpassen van de planning van de werkzaamheden op de aanwezigheid van beschermde soorten, het verplaatsen van dieren voorafgaand aan werkzaamheden of het aanbieden van alternatieve verblijf- en foerageerplekken.

De mitigerende maatregelen zijn voldoende als de functionaliteit van het leefgebied continu behouden blijft. Belangrijke aspecten hierbij zijn:

- Het leefgebied omvat naast een voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats ook de foerageergebieden en de migratieroutes die nodig zijn om de verblijfplaats te gebruiken.
- Ook een tijdelijke achteruitgang als gevolg van de activiteit is niet toegestaan. De mitigatie moet dus al werken op het moment dat het negatieve effect van de activiteit optreedt.
- Over het succes van de mitigerende maatregel dient een hoge mate van zekerheid te bestaan. Deze zekerheid kan bijvoorbeeld verkregen worden door wetenschappelijk onderzoek of aantoonbare praktijkervaringen.

Procedures per beschermingscategorie

Uit figuur A blijkt dat er bij elke beschermingscategorie op een andere manier invulling gegeven kan worden aan de mitigatie van effecten.

Licht beschermde soorten. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Er geldt geen mitigatieverplichting. Wel is de zorgplicht van toepassing. Deze plicht houdt in dat iedereen bij al zijn handelen nadelige gevolgen voor alle in het wild levende dieren en planten zoveel mogelijk moet voorkomen. Het onnodig toebrengen van schade is niet toegestaan.

Matig beschermde soorten. Voor het uitvoeren van mitigerende maatregelen kan bij matig beschermde soorten worden teruggegrepen op een goedgekeurde gedragscode (of eventueel zelf een gedragscode worden opgesteld). Gedragscodes worden opgesteld door sectoren (zoals waterschappen, gemeenten of de bouwsector) en ter goedkeuring voorgelegd aan Dienst Regelingen. Iedereen kan gebruik maken van deze gedragscodes voor zover de betreffende activiteit en het effect hiervan op beschermde soorten in de gedragscode zijn opgenomen. De situatiespecifieke uitwerking van de mitigatie moet dan worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Als er geen gedragscode beschikbaar is, geldt de werkwijze zoals bij zwaar beschermde soorten is beschreven.

Zwaar beschermde soorten. Het werken volgens een gedragscode is bij zwaar beschermde soorten niet toegestaan. De mitigerende maatregelen moeten in dit geval worden vastgelegd in een activiteitenplan. In de praktijk zullen de mitigerende maatregelen die in een activiteitenplan worden vastgelegd veel overeenkomst vertonen met een werkprotocol voor matig beschermde soorten. Een wezenlijk verschil is dat er geen goedkeuring van Dienst Regelingen aan een activiteitenplan ten grondslag ligt. Deze goedkeuring moet daarom nog worden aangevraagd in de vorm van een ontheffing.

Vogels. Voor broedvogels bestaat de mitigatie in de regel uit het ontzien van de broedtijd of het treffen van maatregelen om te voorkomen dat vogels in het projectgebied tot broeden komen. Voor soorten met een jaarrond beschermde nestplaats is daarnaast een omgevingscheck vereist. Hierbij moet worden vastgesteld of de soort zelfstandig in de omgeving een vervangend nest kan vinden. Is dat niet het geval dan moet een alternatief nest worden aangeboden. Als ook dat niet mogelijk is, geldt er een ontheffingsplicht.

Ontheffingsplicht

Op het moment dat de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten met het uitvoeren van mitigerende maatregelen niet gegarandeerd kan worden, is er sprake van een ontheffingsplicht. De aanvraag voor een ontheffing, of bij een WABO-procedure voor een zogenaamde verklaring van geen bedenkingen, wordt door Dienst Regelingen op de volgende criteria beoordeeld:

1. De gunstige staat van instandhouding van de soort
2. Is er sprake van een wettelijk belang (niet voor matig beschermde soorten)
3. Is er een alternatieve oplossing (niet voor matig beschermde soorten).

Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (dit betreft een aantal van de zwaar beschermde soorten, waaronder alle vleermuizen) alsmede voor broedvogels geldt dat ruimtelijke ingrepen geen wettelijk belang zijn voor een ontheffing. Er dient sprake te zijn van een zwaarder belang, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid of andere grote redenen van openbaar belang. Als dit zwaardere belang niet aanwezig is, is voor deze soorten het uitvoeren van voldoende mitigerende maatregelen de enige manier om doorgang aan het initiatief te kunnen geven.

Rode lijsten

Soorten zijn opgenomen in Rode lijsten als ze worden bedreigd in hun voortbestaan. Deze lijsten omvatten verdwenen, ernstig bedreigde, bedreigde, kwetsbare en gevoelige planten en dieren in Nederland, verdeeld over achttien soortgroepen. Maatgevend voor plaatsing op deze lijst is mede de mate van afname van een soort in de afgelopen jaren. De Rode lijst biedt echter geen bescherming zoals de Flora- en faunawet dat doet. Voor het Ministerie van LNV zijn de Rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie streeft ernaar dat een volgende Rode lijst, die per soortgroep elke tien jaar verschijnt, kleiner zal zijn dan de huidige lijst. Hiertoe stimuleert het Ministerie dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen. Van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties mag worden verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode lijsten (Ministerie van LNV, 2004). In de Rode lijst worden diverse categorieën onderscheiden:

- ernstig bedreigd: zeer sterk afgenomen en nu zeer zeldzaam;
- bedreigd: sterk afgenomen en nu zeldzaam tot zeer zeldzaam, of zeer sterk afgenomen en nu zeldzaam;
- kwetsbaar: matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam;
- gevoelig: stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen maar nog algemeen.

juni 2014

Vormgeving:
Joop Striker, Assen